

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б. Жильцов
2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ
«ГРОМАДЯНСЬКА ТА ІСТОРИЧНА ОСВІТА»**

для студентів

напряму підготовки
освітнього рівня

6.010102 Початкова освіта
першого (бакалаврського)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма: РР.63/19
Жильцов
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 19 р.

Київ – 2019

Розробник:

Вишнівська Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту

Викладач:

Вишнівська Наталія Володимирівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри початкової освіти Педагогічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол від 09 січня 2019 року № 6

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.01
«Початкова освіта»

« 09 » 01 2019 р.

Гарант освітньо-професійної програми 013.00.01 «Початкова освіта»

 Г.Л. Бондаренко

Робочу програму перевірено

« 31 » 01 2019 р.

Заступник директора М. А. Машовець

Пролонговано:

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (_____), «__» ____ 20__ р. Протокол №
(підпис) (ПБ)

Київ – 2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
<i>Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична освіта»</i>		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4 / 120	
Курс	4	4
Семестр	8	8
Кількість змістовий модулів із розподілом:	4	4
Обсяг кредитів	4	4
Обсяг годин, в тому числі:	120	120
Аудиторні	56	16
Модульний контроль	8	–
Семестровий контроль	30	30
Самостійна робота	26	74
Форма семестрового контролю	екзамен	екзамен

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – забезпечити майбутнього вчителя початкової школи знаннями та вміннями формування в молодших школярів громадянської та інших компетентностей, власної ідентичності та готовності до змін шляхом осмислення зв'язків між минулим і сучасним життям, активної громадянської позиції на засадах демократії, поваги до прав і свободи людини, толерантного ставлення до оточуючих, набуття досвіду життя в соціумі з урахуванням демократичних принципів, розроблення на цій основі нових підходів до формування професійної компетентності майбутніх вчителів початкової школи.

Завдання навчальної дисципліни:

- усвідомлення концепції громадянської та історичної освіти, принципів формування соціальної, громадянської, історичної та інших компетентностей спрямованих на формування діяльного члена громади та суспільства, який розуміє принципи та механізми функціонування суспільства, є вільною особистістю, яка визнає загальнолюдські й національні цінності та керується морально-етичними критеріями та почуттям громадянської відповідальності у власній поведінці, способи їх втілення в освітньому процесі початкової освіти;
- створення умов для набуття успішного досвіду конструктивної взаємодії та громадянської поведінки, формування емоційно-ціннісного компоненту громадянської культури особистості;
- оволодіння дидактико-методичними знаннями з навчальної дисципліни;
- усвідомлення практичної значущості теоретичних знань для творчої педагогічної діяльності вчителя;
- створення умов для повноцінної реалізації та самореалізації потенційних професійних можливостей студента;
- реалізація виховного спрямування предмета з метою формування професійних рис і якостей особистості;
- формування готовності до творчої активності у професійній діяльності.

3. Результати навчання за дисципліною

- володіти знаннями і вміннями із навчальної дисципліни, достатніми для навчання громадянської та історичної освітньої галузі;
- проектувати освітній процес із застосуванням сучасних технологій, відповідних загальним і специфічним закономірностям та особливостям віковим та індивідуальним особливостям молодших школярів;
- моделювати навчальні заняття з громадянської та історичної освіти інтегруючи різні освітні галузі з застосуванням сучасних педагогічних технологій навчання, визначати їхнє навчально-методичне забезпечення;
- аналізувати навчально-методичні комплекти з громадянської та історичної освіти для початкової школи, оцінювати їхнє змістово-технологічне наповнення відповідно до дидактичних вимог;
- аналізувати перспективний педагогічний досвід учителів із застосування сучасних технологій навчання громадянській та історичній освіті молодших школярів для подальшого його впровадження в навчально-виховний процес початкової школи;
- працювати як самостійно, так і в команді, демонструючи лідерські якості, вміння ефективно спілкуватися й досягати очікуваних результатів.

1. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна					МКР	Самостійна
	Усього	Лекції	Семинарські	Практичні	Лабораторні		
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Навчально-методичне забезпечення громадянська та історична освітньої галузі							
Тема 1. Методологічні основи навчання громадянської та історичної освітньої галузі	2	2					
Тема 2. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4		2				2
Тема 3. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
	2					2	
Разом	12	2	2	2		2	4
Змістовий модуль 2. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів							
Тема 4. Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах	8	2		2			4
Тема 5. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів	4			2			2
Тема 6. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4		2				2
Тема 7. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі	8		2	2			4
Тема 8. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4		2				2
Тема 9. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів	4				2		2
Тема 10. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 11. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»	6			2			4
	2					2	
Разом	44	2	6	10	2	2	22

Змістовий модуль 3. Організація освітнього процесу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі							
Тема 12. Особливості організації демократичного освітнього процесу в новій українській школі	4	2					2
Тема 13. Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі	8		2	2			4
Тема 14. Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи	4		2				2
Тема 15. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 16. Особливості організації та проведення проектних занять у в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4			2			2
Тема 17. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі	8			2	2		4
Тема 18. Особливості формування оцінювання навчальних досягнень учнів	4			2			2
	2					2	
Разом	38	2	4	10	2	2	18
Змістовий модуль 4. Тематична основа курсу «Я досліджую світ»							
Тема 19. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовою освітньою програмою під керівництвом Р.Б. Шияна	4	2					2
Тема 20. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина»	4			2			2
Тема 21. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці»	4			2			2
Тема 22. Зміст навчання, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко	4		2				2
Тема 23. Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»	8			2	2		4
	2					2	
	26	2	2	6	2	2	12
Усього годин	120	8	14	28	6	8	26 / 30

Тематичний план для заочної форми навчання

Назви змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна					МКР	Самостійна
	Усього	Лекції	Семинарські	Практичні	Лабораторні		
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Навчально-методичне забезпечення громадянська та історична освітньої галузі							
Тема 1. Методологічні основи навчання громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 2. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 3. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі	6	2					4
Разом	14	2	-	-	-	-	12
Змістовий модуль 2. Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів							
Тема 4. Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах	4						4
Тема 5. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів	4						4
Тема 6. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі	6		2				4
Тема 7. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі	7			2			5
Тема 8. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 9. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів	4						4
Тема 10. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі	4						4
Тема 11. Технологія створення портфолію з курсу «Я досліджую світ»	8			2			6
Разом	41	-	2	4	-	-	35

Змістовий модуль 3. Організація освітнього процесу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі							
Тема 12. Особливості організації демократичного освітнього процесу в новій українській школі	4						4
Тема 13. Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі	7		2				5
Тема 14. Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи	4						4
Тема 15. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	5						5
Тема 16. Особливості організації та проведення проектних занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі	5						5
Тема 17. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі	6				2		4
Тема 18. Особливості формування оцінювання навчальних досягнень учнів	4						4
Разом	35	-	2	-	2	-	31
Змістовий модуль 4. Тематична основа курсу «Я досліджую світ»							
Тема 19. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типовою освітньою програмою під керівництвом Р.Б. Шияна	6			2			4
Тема 20. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина»	5						5
Тема 21. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці»	6						6
Тема 22. Зміст навчання, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я.Савченко	7			2			5
Тема 23. Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»	6						6
	30	-	-	4	-	-	26
Усього годин	120	2	4	8	2	-	74 / 30

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Навчально-методичне забезпечення громадянська та історична освітньої галузі

Тема 1. Методологічні основи навчання громадянської та історичної освітньої галузі.

Формула нової української школи (9 компонентів). Компоненти Концепції «Нова українська школа». Мета початкової освіти. Чинники якісної початкової освіти. Цикли початкової освіти. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з урахуванням компетентнісного підходу до навчання.

Основні поняття теми: Концепції «Нова українська школа», розвиток громадянської освіти в Україні, Державний стандарт початкової освіти, типова освітня програма, вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей здобувачів освіти.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4, 5]

Додаткові [5]

Тема 2. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Новий зміст освіти, заснований на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві компетентностей. Ключові компетентності для Нової української школи. Педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. Умотивований учитель, який має свободу творчості й розвивається професійно. Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм. Наскрізний процес виховання, який формує цінності. Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя. Нове освітнє середовище.

Основні поняття теми: новий зміст освіти, ключові компетентності для Нової української школи, педагогіка партнерства, свобода творчості й розвитку вчителя, потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм, процес виховання, який формує цінності, компетентності для життя, освітнє середовище.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Семінарське заняття 1. Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа» в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 3. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі

Принципи Державного стандарту початкової освіти. Освітні галузі. Громадянська та історична освітня галузь. Освітня програма. Навчальна програма. Базовий навчальний план. Типовий навчальний план. Календарне планування. Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі. Вимоги до загальних та обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. Змістові лінії громадянської та історичної освітньої галузі.

Основні поняття теми: громадянська та історична освітня галузь Державного стандарту початкової освіти, освітня і навчальна програми, базовий і типовий навчальні плани, календарне планування.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [5]

Практичне заняття 1. Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі

Змістовий модуль II.

Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів

Тема 4. Особливості організації освітнього середовища в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі в початкових класах

Роль учителя початкової школи у формуванні психологічно безпечного середовища. Забезпечення права вибору. Формування спільних цінностей. Ранкові зустрічі. Фізичне середовище. Розвиток відповідальності. Встановлення. Участь дітей в організації освітнього середовища. Багатоманітність світу і простір для кожного.

Основні поняття теми: освітнє середовище в початкових класах, спільні цінності, право вибору.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4, 5]

Додаткові [5]

Практичне заняття 2. Особливості організації освітнього середовища в початкових класах

Тема 5. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів

Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів початкових класів шляхом опанування знаннями і вміннями, виробленням навичок громадянської поведінки, виховання громадянських чеснот.

Основні поняття теми: процесуально-особистісний, діяльнісний, знанневий компоненти громадянської компетентності, предметно-історичні компетенції учнів початкових класів.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4, 5]

Додаткові [1, 2, 3, 4, 5]

Практичне заняття 3. Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів

Тема 6. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Міжпредметна компетентність. Міжпредметна інтеграція. Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання. Міжпредметні зв'язки. Переваги міжпредметної інтеграції. Планування тематичного навчання.

Основні поняття теми: міжпредметна компетентність, міжпредметна інтеграція, планування тематичного дня, створення інтелект-карти.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Семінарське заняття 2. Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 7. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Особистісно-орієнтована технологія навчання. Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання. Технологія формування творчої особистості. Технологія навчання як дослідження. Медіаосвітні технології. Класифікація методів навчання громадянської та історичної освіти. Класифікації методів навчання громадянської освіти.

Основні поняття теми: технології та методи навчання у сучасній школі, інтерактивні технології навчання. обладнання

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3]

Додаткові [6]

Семінарське заняття 3. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Практичне заняття 4. Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 8. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Основні принципи медіаосвіти. Форми медіаосвіти. Використання медіаосвітніх технологій у процесі опанування громадянської та історичної освітньої галузі

Основні поняття теми: медіаосвіта дошкільна, медіаосвіта шкільна, медіаосвіта позашкільна, медіаосвіта у вищій школі, батьківська медіаосвіта, медіаосвіта дорослих, медіаосвіта засобами медіа.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3]

Додаткові [6]

Семінарське заняття 4. Особливості використання медіаосвітніх технологій у процесі вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 9. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів

Класифікації медіа. Медіа за участю аналізатора (візуальні (друк, малюнок, комп'ютерна графіка), аудійні (звукові) (звукозапис), аудіовізуальні (кінематограф, телебачення, відео, Інтернет), за типом основного засобу медіа (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.), за каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні), за місцем використання (індивідуальне, групове, масове, домашнє, робоче, транспортне та ін.), за змістом інформації, напрямку соціалізації (ідеологічне, політичне, морально-виховне, пізнавально-навчальне, естетичне, екологічне, економічне), за функціями та цілями використання (одержання інформації, освіта, спілкування, розв'язання проблем, розвага, соціальне управління), за результатом впливу на особистість (розвиток світогляду, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, регуляція стану, соціалізація).

Основні поняття теми: формування ідентичності громадянської та історичної компетентностей засобами медіа, медіатексти: комп'ютерні ігри, тренажери, слайд-шоу, відеофільми, електронні підручники, та ін.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [6]

Лабораторне заняття 1. Медіаосвітні технології навчання як засоби формування громадянської та інших компетентностей молодших школярів

Тема 10. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі

Проблемне навчання. Головні умови успішності проблемного навчання. Головні психолого-педагогічна цілі проблемного навчання. Форми проблемного навчання. Принципи проблемного навчання.

Основні поняття теми: мотивація, забезпечення посильності роботи, значущість інформації, доброзичливе спілкування педагога з учнями, проблемний виклад, самостійність у роботі учнів, розвивальний характер навчання, інтеграція, варіативність, алгоритмізовані, дидактичні завдання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3, 5]

Додаткові [5]

Практичне заняття 5. Технології проблемного навчання у процесі викладання громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 11. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»

Особливості використання технології портфоліо у початкових класах. Види робіт які може містити портфоліо.

Основні поняття теми: робоче (загальне) портфоліо, демонстраційне (учнівське) портфоліо, портфоліо вчителя, структура учнівського портфоліо.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [5]

Практичне заняття 6. Технологія створення портфоліо з курсу «Я досліджую світ»

Змістовий модуль III.

Організація освітнього процесу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 12. Особливості організації демократичного освітнього процесу в новій українській школі

Педагогіка партнерства між усіма учасниками освітнього процесу. Особистісно орієнтована модель освіти. Формування загальнолюдських цінностей. Структура освітнього процесу.

Основні поняття теми: принципи партнерства, залучення дитини до спільної діяльності, організаційні орієнтири у здійсненні виховного процесу, цикли навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [5]

Тема 13. Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі

Класифікація форм організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі за різними критеріями: за кількістю учнів, за місцем навчання, за часом навчання, за дидактичною метою.

Основні поняття теми: індивідуальні форми навчання, мікрогрупові, групові, колективні, масові форми навчання, урок, робота на дослідній ділянці та лабораторії, екскурсія, домашня самостійна робота, заняття на підприємстві, вікторини, конкурси, олімпіади, предметні вечори, уроки «без дзвінків», гуртки, клуби, волонтерські та дитячі громадські організації, секції.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 3, 5]

Додаткові [5]

Семінарське заняття 5. Форми організації навчання громадянська та історична освітньої галузі

Практичне заняття 7. Форми організації навчання громадянська та історична освітньої галузі

Тема 14. Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи

Інтеграція в освіті. Інтегроване навчання. Упровадження інтегрованого навчання. Контент-орієнтована інтеграція. Діяльнісний підхід. Критичне мислення і розв'язання проблем. Діяльнісний підхід: ротаційні моделі «щоденні 5»¹ і «щоденні 3».

Основні поняття теми: взаємозв'язки між навчальними предметами (освітніми галузями), види міжпредметної інтеграції, цілі навчання (таксономія Блума), стратегії розвитку критичного мислення, щоденні види діяльності – ротаційні моделі.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Семінарське заняття 6. Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи

Тема 15. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Реалізація освітніх галузей (громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна, природнича) окремими предметами або в інтегрованому курсі за різними видами інтеграції (тематична, процесуальна, міжгалузєва, в межах однієї галузі; на інтегрованих уроках, під час тематичних днів, в процесі проектної діяльності) за активного використання міжпредметних зав'язків, організації різних форм взаємодії учнів. Ознаки інтегрованого уроку. Підготовка вчителя до інтегрованого уроку. Особливості структури інтегрованого уроку «Я досліджую світ».

Основні поняття теми: інтегрований курс за різними видами інтеграції, інтегрований урок.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 5]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Практичне заняття 8. Особливості організації та проведення інтегрованих занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 16. Особливості організації та проведення проектних занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Методика організації творчого проектування в початковій школі. Методи роботи на структурних одиницях проекту. Застосування технології проектування на уроках курсу «Я досліджую світ». Проектування в системі «Intel».

Основні поняття теми: метод проектів, творчий проект, макропроект, мікропроект.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 4]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Практичне заняття 9. Особливості організації та проведення проектних занять в контексті вивчення громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 17. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі

Програми курсу «Я досліджую світ». Тематична основа курсу «Я досліджую світ». Самостійне обрання вчителем інтегрованого змісту із освітніх галузей Державного стандарту початкової освіти. Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ» для 1 класів закладів загальної середньої освіти.

Основні поняття теми: програми курсу «Я досліджую світ», підручники інтегрованого курсу «Я досліджую світ».

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [1, 2, 3, 4]

Практичне заняття 10. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі

Лабораторне заняття 2. Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі

Тема 18. Особливості формуального оцінювання навчальних досягнень учнів

Мета і цілі оцінювання у сучасній школі. Оцінювання досягнень учнів на уроках «Я досліджую світ». Спостереження і записи. Діти з особливими освітніми потребами. Основні аспекти процесу оцінювання. Оцінка портфоліо учня.

Основні поняття теми: оцінювання досягнень учнів на уроках «Я досліджую світ».

Рекомендовані джерела

Основні [1, 5]

Додаткові [5]

Практичне заняття 11. Особливості формуального оцінювання навчальних досягнень учнів

Змістовий модуль IV. Тематична основа курсу «Я досліджую світ»

Тема 19. Зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі за Типової освітньою програмою під керівництвом Р.Б. Шияна

Мета, завдання, зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі Типової освітньої програми початкової освіти під керівництвом Р.Б. Шияна.

Основні поняття теми: освітня програма громадянської та історичної освітньої галузі.

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [3, 4]

Тема 20. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина»

Програмові вимоги щодо формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина».

Основні поняття теми: формування ідентичності та громадянської компетентності учнів, змістові лінії: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина».

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [3, 4]

Практичне заняття 12. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Я – людина», «Я серед людей», «Моя культурна спадщина»

Тема 21. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці»

Програмові вимоги щодо формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці».

Основні поняття теми: формування ідентичності та громадянської компетентності учнів, змістові лінії: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці».

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [3, 4]

Практичне заняття 13. Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній: «Моя шкільна і місцева громади», «Ми громадяни України», «Ми – європейці»

Тема 22. Зміст навчання, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко

Мета та завдання навчальної програми «Я досліджую світ». Варіанти інтегрованої програми. Виконання завдань дослідницького характеру. Зміст, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.

Основні поняття теми: навчальної програми «Я досліджую світ», інтегрований курс «Я досліджую світ» Типової освітньої програма для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [1, 2]

Семінарське заняття 7. Зміст навчання, очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі в інтегрованому курсі «Я досліджую світ» за Типовою освітньою програмою для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко

Тема 23. Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»

Змістові лінії, які визначені Державним стандартом початкової освіти і охоплюють складники громадянської та історичної, соціальної та здоров'язбережувальної, природничої освітньої галузі в їх інтегрованій суті, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ».

Основні поняття теми: змістові лінії «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ», «Людина і природа».

Рекомендовані джерела

Основні [5]

Додаткові [1, 2]

Практичне заняття 14. Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»

Лабораторне заняття 3. Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Відвідування семінарських занять	1	1	1	3	3	2	2	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	5	5	5	5	3	3
Відвідування лабораторного заняття	1	-	-	1	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	3	30	2	20	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	5	50	5	50	3	30
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	1	10	1	10	1	10
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	8	40	7	35	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		8	58	28	165	25	149	17	106
Максимальна кількість балів		478							
Розрахунок коефіцієнта $478 : 60$, Коефіцієнт - 8									
$(X : 8) + 40$ (екзамен) = 100 б., де X – загальна кількість балів за навчальну дисципліну									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Кількість балів
Змістовий модуль 1.			
Навчально-методичне забезпечення громадянська та історична освітньої галузі			
1	Складіть обґрунтований перелік основних умінь, якими повинні оволодіти учні у процесі навчання громадянської та історичної освітньої галузі.	2	5
2	Проаналізуйте вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти та їх реалізацію в змісті освітніх програм.	2	5
Змістовий модуль 2.			
Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів			
3	Заповніть форму оцінки середовища Що розміщено (чи ви б розмістили) на стінах у вашому класі й чому? Чи є це на стінах	4	5
	Чому так або чому ні?		

	вашого класу? [1, с. 152].		
4	Складіть класифікацію рольових ігор, які можна використовувати в освітньому процесі щодо формування громадянської, соціальної та історичної компетентностей молодших школярів.	2	5
5	Запропонуйте варіанти горизонтальних та вертикальних міжпредметних зв'язків [1, с. 83].	2	5
6	Визначте співвідношення понять «метод навчання» та «навчальна технологія». Розкрийте види інтерактивних методів навчання за характером взаємодії учителя і учнів за допомогою логічних схем.	4	5
7	Розробіть комп'ютерний (електронний) тренажер як засіб формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів 1-2, 3-4 класів, який розміщуватиметься на сайтах http://learningapps.org/ , https://wordart.com/ , https://kahoot.com/ .	4	10
8	Розробіть вправи в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі для розвитку вміння бачити проблеми.	2	5
9	Розробіть розділи вчительського та учнівського портфоліо	4	5
Змістовий модуль 3. Організація освітнього процесу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі			
10	Розробіть план роботи гуртка, волонтерської та дитячої громадської організації в контексті навчання громадянської та історичної освітньої галузі.	6	10
11	Розробіть конспекти інтегрованого уроку «Я досліджую світ» за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна).	4	10
12	1. Проаналізуйте типові освітні програми щодо реалізації «Громадянської та історичної освітньої галузі», запропонуйте до кожної з змістової лінії варіант навчального проекту. 2. Розробіть пам'ятку для учнів із виконання одного з видів навчального проекту.	2	5

13	<p>1. Назвіть відмінні риси підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ», створених за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко) та освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі.</p> <p>2. Заповніть таблицю:</p> <p style="text-align: center;">Інтегрований курс «Я досліджую світ»</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 33%;">Автор</th> <th style="width: 33%;">Тема</th> <th style="width: 33%;">Об'єкт інтеграції</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="height: 20px;"> </td> <td> </td> <td> </td> </tr> </tbody> </table>	Автор	Тема	Об'єкт інтеграції				4	5
Автор	Тема	Об'єкт інтеграції							
14	<p>Перевірте свою готовність до аутентичного самооцінювання за критеріями, запропонованими Міжнародною асоціацією «Крок за кроком» (www.issa.nl) в рамках розробки міжнародних принципів якості діяльності вчителя початкових класів.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <thead> <tr> <th style="width: 30%;">Показник якості</th> <th style="width: 70%;">Запитання: Чи часто я...</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>1. Педагоги постійно використовують різноманітні методи оцінювання, уникаючи упередженості та ярликів</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>• збираю зразки письмових і творчих робіт дітей, аудіозаписи надиктованих історій, записи про реакції дітей на літературні твори, фото їхніх робіт у групових проектах?</p> <p>• можу продемонструвати переваги та обмеження того чи іншого методу оцінки та пояснити свій вибір?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p> </td> </tr> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <p>Педагоги допомагають дітям опанувати вміння оцінювати свої власні роботи і роботи своїх однолітків</p> </td> <td style="vertical-align: top;"> <p>• пропоную дітям висловлювати свої зауваження про власну роботу та вислуховувати зауваження інших?</p> <p>• заохочую дітей уважно слухати під час обговорень чи усних презентацій?</p> <p>• заохочую дітей слухати «критично»?</p> <p>• заохочую дітей брати участь у розробленні критеріїв оцінки?</p> <p>• розповідаю дітям про критерії оцінки заздалегідь?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p> </td> </tr> </tbody> </table>	Показник якості	Запитання: Чи часто я...	<p>1. Педагоги постійно використовують різноманітні методи оцінювання, уникаючи упередженості та ярликів</p>	<p>• збираю зразки письмових і творчих робіт дітей, аудіозаписи надиктованих історій, записи про реакції дітей на літературні твори, фото їхніх робіт у групових проектах?</p> <p>• можу продемонструвати переваги та обмеження того чи іншого методу оцінки та пояснити свій вибір?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p>	<p>Педагоги допомагають дітям опанувати вміння оцінювати свої власні роботи і роботи своїх однолітків</p>	<p>• пропоную дітям висловлювати свої зауваження про власну роботу та вислуховувати зауваження інших?</p> <p>• заохочую дітей уважно слухати під час обговорень чи усних презентацій?</p> <p>• заохочую дітей слухати «критично»?</p> <p>• заохочую дітей брати участь у розробленні критеріїв оцінки?</p> <p>• розповідаю дітям про критерії оцінки заздалегідь?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p>	2	5
Показник якості	Запитання: Чи часто я...								
<p>1. Педагоги постійно використовують різноманітні методи оцінювання, уникаючи упередженості та ярликів</p>	<p>• збираю зразки письмових і творчих робіт дітей, аудіозаписи надиктованих історій, записи про реакції дітей на літературні твори, фото їхніх робіт у групових проектах?</p> <p>• можу продемонструвати переваги та обмеження того чи іншого методу оцінки та пояснити свій вибір?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p>								
<p>Педагоги допомагають дітям опанувати вміння оцінювати свої власні роботи і роботи своїх однолітків</p>	<p>• пропоную дітям висловлювати свої зауваження про власну роботу та вислуховувати зауваження інших?</p> <p>• заохочую дітей уважно слухати під час обговорень чи усних презентацій?</p> <p>• заохочую дітей слухати «критично»?</p> <p>• заохочую дітей брати участь у розробленні критеріїв оцінки?</p> <p>• розповідаю дітям про критерії оцінки заздалегідь?</p> <p>Що ще я роблю? _____</p>								
Змістовий модуль 4. Тематична основа курсу «Я досліджую світ»									
15	Розробіть дослідно-творчі завдання до змістових ліній освітньої програми (під керівництвом Р. Шияна) громадянської та історичної освітньої галузі.	6	15						
6	Розробіть алгоритм завдань, прийомів роботи, які будуть активізувати діяльність учнів на уроках «Я досліджую світ» за навчальною програмою «Я досліджую світ» (під керівництвом О. Савченко).	6	10						
Усього:		56	110						

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи, яка полягає в аналізі готовності майбутніх фахівців щодо оволодіння практичними вміннями проведення навчальних занять що реалізують громадянську та історичну освітню галузь у ЗЗСО.

Кількість балів	Характеристика
20–25	характеризується глибокою аргументованістю прийнятих рішень 3-ма вагомими аргументами, застосуванням метатекстових засобів для уведення аргументів; використанням різних типів аргументації; аналізом конкретних фактів; добором доцільних прикладів до аргументів; уміннями підсумовувати, узагальнювати свої міркування й доведення загальним висновком; вільним володінням термінологічним апаратом дисципліни; успішністю та оригінальністю вирішення ситуації
15–19	характеризується аргументованістю прийнятих рішень 2-ма вагомими аргументами, застосуванням метатекстових засобів для уведення аргументів; аналізом конкретних фактів; добором доцільних прикладів до аргументів; уміннями підсумовувати, узагальнювати свої міркування й доведення; успішністю вирішення ситуації
9–14	характеризується неповною аргументованістю, істотними неточностями в аналізі прийнятих рішень; помилками у застосуванні термінологічного апарату навчальної дисципліни; труднощами у формулюванні висловлювань
0–8	рівень готовності неаргументований, неструктуровані міркування і доведення, невміння проводити аналіз ситуації та формулювати правильні коментарі та висновки

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестрове оцінювання здійснюється у формі екзамену з дисципліни Методика навчання освітньої галузі «Громадянська та історична освіта». Форма проведення письмова (комп'ютерне тестування). За правильну відповідь на кожне запитання тесту студент отримує 1 бал. Максимальна кількість балів за виконання тесту – 40.

6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

- Концепція розвитку громадянської освіти в Україні.
- Мета та завдання громадянської та історичної освітньої галузі Державного стандарту початкової освіти.
- Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти з урахуванням компетентнісного підходу до навчання.
- Новий зміст освіти, заснований на формуванні необхідних для успішної самореалізації в суспільстві компетентностей.
- Ключові компетентності для Нової української школи.
- Орієнтація на потреби учня в освітньому процесі, дитиноцентризм.
- Наскрізний процес виховання, який формує цінності.
- Нова структура школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя.

- Нове освітнє середовище.
- Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів початкових класів шляхом опанування знаннями і вміннями, виробленням навичок громадянської поведінки, виховання громадянських чеснот.
- Міжпредметна компетентність.
- Міжпредметна інтеграція.
- Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання.
- Міжпредметні зв'язки.
- Особистісно-орієнтована технологія навчання.
- Технологія групової навчальної діяльності школярів. Технологія розвивального навчання.
- Технологія формування творчої особистості.
- Технологія навчання як дослідження.
- Медіаосвітні технології.
- Методи навчання громадянської та історичної освіти
- Проблемне навчання.
- Використання технології портфоліо у початкових класах.
- Особистісно орієнтована модель освіти.
- Формування загальнолюдських цінностей.
- Форми організації навчання громадянської та історичної освітньої галузі за різними критеріями.
- Інтегроване навчання.
- Технології проектування на уроках курсу «Я досліджую світ».
- Проектування в системі «Intel» в межах курсу «Я досліджую світ».
- Аналіз підручників інтегрованого курсу «Я досліджую світ».
- Оцінювання досягнень учнів на уроках «Я досліджую світ».
- Мета, завдання, зміст, обов'язкові та очікувані результати навчання громадянської та історичної освітньої галузі Типової освітньої програми початкової освіти під керівництвом Р.Б. Шияна.
- Мета та завдання навчальної програми «Я досліджую світ» для закладів загальної середньої освіти під керівництвом О.Я. Савченко.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 – 89
Добре	75 – 81
Задовільно	69 – 74
Достатньо	60 – 68
Незадовільно	0 – 59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 120 год.: лекції – 8 год., практичні заняття – 28 год., семінарські заняття – 14 год., лабораторні заняття – 6 год., самостійна робота – 26/30год., модульний контроль – 8 год.

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Модулі	ЗМІ			ЗМІІ								
Назва модуля	Навчально-методичне забезпечення громадянська та історична освітньої галузі			Формування громадянської та історичної компетентностей молодших школярів								
К-сть балів за модуль												
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	
Дати												
Теми лекцій (відвідування – 2 бали)	Методологічні основи навчання громадянської та історичної освітньої галузі			Особливості організації освітнього середовища в початкових класах								
Теми семінарських занять (відвідування, робота під час заняття) 4 +40=44 бали		Мета і головні компоненти Концепції «Нова українська школа»				Формування міжпредметних компетентностей у процесі тематичного навчання		Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі		Особливості використання медіаосвітніх технологій		
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 6 +60=66 балів			Шляхи реалізації мети та завдання громадянської та історичної освітньої галузі	Особливості організації освітнього середовища в початкових класах		Формування ідентичності, громадянської та історичної компетентності учнів			Технології навчання громадянської та історичної освітньої галузі		Технології проблемного навчання	Технологія створення портфоліо
Теми лабораторних занять (відвідування, робота під час заняття) 1 +10=11балів									Медіаосвітні технології навчання			
Самостійна робота (10*5=50б.)		5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	
Види поточного контролю	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)								

Назва модуля	ЗМ III. Організація освітнього процесу під час вивчення громадянської та історичної освітньої галузі							ЗМ IV. Тематична основа курсу «Я досліджую світ»				
	К-сть балів за модуль											
Лекції	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
Дати												
Теми лекцій (відвідування – 2 бали)	Особливості організації демократичного освітнього процесу в новій українській школі							Зміст навчання за Типовою освітньою програмою початкової освіти під керівництвом Р.Б.Шияна				
Теми семінарських занять (відвідування, робота під час заняття) 3+30=33 бали		Форми організації навчання громадянська та історична освітньої галузі	Інтеграція: тематичний і діяльнісний підходи								Зміст навчання «Я досліджую світ» за Типовою освітньою програмою під керівництвом	
Теми практичних занять (відвідування, робота під час заняття) 8+80=88 балів		Форми організації навчання громадянська та історична освітньої галузі		Особливості організації та проведення інтегрованих занять	Особливості організації та проведення проектних занять	Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі	Особливості оцінювання навчальних досягнень учнів		Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній	Формування ідентичності та громадянської компетентності учнів в межах змістових ліній		Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»
Теми лабораторних занять (відвідування, робота під час заняття) 2+20=22 бали						Аналіз науково-методичної літератури щодо реалізації громадянської та історичної освітньої галузі						Змістові лінії, що складають тематичну основу курсу «Я досліджую світ»
Самостійна робота (12*5=60 б.)	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види поточного контролю	МКР 3 (25 балів)							МКР 4 (25 балів)				
Підсумковий контроль	Відвідування лекц. – 4 б., сем. – 7 б, практ. – 14 б., лаб. – 3б., роб на сем. – 70 б., практ. – 140 б., лаб., - 30 б., МКР – 100 б., сам. роб. – 110 б. Разом – 478 балів. Коефіцієнт - 8											

8.Рекомендовані джерела

Основні

- 1.Бібік Н.М. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
- 2.Іонова О. М. Підготовка майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу в початковій школі [Текст] : [монографія] / О. М. Іонова, Н. М. Сінопальнікова ; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Ін-т педагогіки та психології. – Харків : Щедра садиба плюс, 2014. – 263 с.
- 3.Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник / М.В.Михайліченко, Я.М. Рудик– К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2016 – 583 с.
- 4.Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. СХВАЛЕНО розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 жовтня 2018 р. № 710-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-shvalennya-koncepciyi-rozvitku-gromadyanskoyi-osviti-v-ukrayini>, с.1
- 5.Типові освітні програми для закл.загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К. : ТД «Освіта- центр +», 2018. – 240 с.

Додаткові

1. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.2 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
2. Бібік Н.М. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х ч.) : Ч.1 / М.Н. Бібік, Г.П. Бондарчук. – Харків : Вид-во «Ранок», 2018. – 80 с. : іл.
3. Волощенко О. В. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 1 / О. В. Волощенко, О. П. Козак, Г. С. Остапенко. – К. : Світич, 2018. – 128 с. : іл.
4. Волощенко О. В. Я досліджую світ : підруч. інтегр. курсу для 1 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х част.). Ч. 2 / О. В. Волощенко, О. П. Козак, Г. С. Остапенко. — К. : Світич, 2018. — 128 с. : іл.
5. Громадянська освіта: теорія і методика навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/TTG_main.pdf
6. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні (нова редакція) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/kontseptsiya_vprovadzhennya_mediaosviti_v_ukraini_nova_redaktsiya/